

DR

TENDENSORD

PAPISME
BYKONGE
JIHAD
AERESDRA

Indledning

Sproget i det indhold, som DR udkommer med på digitale platforme, radio og tv, skal ifølge DR's sprogpolitik være klart og forståeligt. Det skal også afspejle mangfoldigheden i dagligsproget, som det tales i det danske samfund på tværs af geografi, social baggrund, individuelle normer og værdier. Endelig skal sproget – stadig ifølge DR's sprogpolitik – være troværdigt.

Særligt i nyhedsdækningen er et troværdigt sprog ensbetydende med et upartisk sprog. Ord og vendinger skal ikke være tonet af den ene part i en sag, stor eller lille. Kildeafsmitning og ikke-underbyggede antagelser, der kan gemme sig i ordvalget, bør derfor undgås.

Upartisk er dog ikke det samme som neutralt. Sproget er nemlig aldrig helt neutralt. Upartisk er heller ikke det samme som tørt og kedeligt. For det skal sproget aldrig være. Upartisk betyder, at sproget opleves retvisende, fair og afbalanceret, og at holdninger og

værdier formidles med tydelig kildehenvisning. På den måde sikres det, at alle brugere føler sig velkomne og oplever at have en fri og lige adgang til DR's indhold.

For at understøtte, at den målsætning så vidt muligt efterleves, har DR's sprogredaktion udarbejdet listen her på siden. Det er sket på baggrund af erfaringer fra DR's redaktioner og i samarbejde med brugernes redaktør i DR. Det er også i dialog med DR's redaktioner og brugernes redaktør, at listen fremover vil blive udbygget.

Tendensordslisten indeholder ord, begreber og vendinger, som enten har været omdiskuterede, eller hvis definition har stået uklart, og som det derfor anbefales, at DR's medarbejdere bruger med omtanke eller i andre tilfælde helt undgår. Det sidste gælder selvfølgelig ikke, når ordene er selve emnet for den historie, der fortælles, eller når der citeres eller gengives væsentligt indhold i en historie.

Listens anbefalinger og ordforklaringer er tænkt som en sprogguide for DR's medarbejdere i det daglige, så vi formidler i et ordvalg, der er belæg for, og som beskriver indholdet på en måde, der kan accepteres bredt. Listen er samtidig en invitation til DR's brugere om at følge med i de overvejelser om sproget, som vi gør os i DR, og en invitation til at deltage i debatten om sproget i medierne, der som altid også er en debat om indhold.

Tendensordene er ordnet alfabetisk. Ordene er desuden søgbare inden for følgende kategorier:

#arbejdsmarkedet

#erhverv, økonomi, handel

#flygtninge, udlændinge, integration

#kommuner, regioner

#krige, militære konflikter, terror

#kultur, historie, uddannelse

#politik, christiansborg

#retsområdet

#samfund, sundhedsområdet

#samfund, socialpolitik

#tro, religion

#udlandet, udenrigspolitik

#andet

A-B

Antifascisme – ordet betyder ifølge Den Danske Ordbog ”politisk strømning som tager skarpt afstand fra fascisme og nazisme”. Den Store Danske forklarer, at ordet oprindeligt blev anvendt om ”modstand fra venstre- og højrefløjen mod opbygningen af det fascistiske regime i Italien efter 1922. Senere blev det – undertiden under betegnelsen ’folkefront’ – brugt om den politiske kamp mod fascismen i andre lande, særlig mod nazismen i Tyskland og mod Francos diktatur i Spanien.” I dag bruges ordet ’antifascisme’ og bøjningen ’antifascistisk’ ofte af organisationer og bevægelser, når organisationerne og bevægelserne skal beskrive sig selv. På samme måde kan man møde ordet i sammensætninger som fx ’antifascistisk demonstration’, ’antifascistisk aktion’ og ’danske antifascister’. Når man bruger benævnelsen ’antifascist’ om sig selv, kalder man samtidig sin modpart ’fascist’. Benævnelsen er naturligvis tendentiøs. Vi anbefaler, at man bruger ordet med forsigtighed og fx overvejer, hvornår det er relevant at gøre opmærksom på, at ordet er en konfliktparts måde at benævne sig selv. *#kultur, historie, uddannelse*

Bananrepublik – ordet er ifølge Den Store Danske en ”populær betegnelse for land med svag administration, megen korrupsion og hyppige statslederskift, og hvor økonomi og politik bestemmes af store udenlandske selskaber; forbindes ofte med de mellemamerikanske stater historie”. Ordet er ifølge Dansk Sprognævn nedsættende. Vi anbefaler, at man alene bruger ordet med reference til den tid, hvor ordet var bredt anvendt, og om den tids mellemamerikanske stater, som ordet beskrev. Og at man undgår at bruge ordet til beskrivelse af landes nutidige økonomi og styreform, uafhængig af hvor i verden landet ligger. *#udlandet, udenrigspolitik*

Bengnaver – en bengnaver er en person, typisk en politiker, der har mange indbringende poster, fx i bestyrelser eller råd, og som er mere optaget af pengene end indholdet i hvervet. Ordet er nedsættende. Vi anbefaler derfor, at man bruger det med forsigtighed og overvejende i citater. En politiker er fx ikke bengnaver, alene fordi han eller hun har mange poster. *#politik, christiansborg*

Brødre – om medlemmer af rockerbander. Ordet er bandemedlemmernes egen betegnelse. Vi anbefaler, at man undlader at bruge det. *#retsområdet*

Bykonger – er en benævnelse, der er blevet hæftet på enerådige eller meget magtfulde borgmestre. Hyppige genvalg til posten har også fået pressen til at kalde en borgmester 'bykonge'. Når ordet bliver synonym for 'borgmester', er det udvandet og bliver let en kliché. *#kommuner, regioner*

Byrødder – har en uformel og hverdagssproglig appel, men kan opleves let nedsættende. Derfor vil den officinelle betegnelse 'byrådsmedlemmer' ofte være et bedre valg. *#kommuner, regioner*

Børshaj – ordet betyder ifølge Den Danske Ordbog “en person der skaffer sig store indtægter ved (tvivlsomme) forretninger på børsen”. Ordet er ifølge Den Danske Ordbog nedsættende. Børshaj kan derfor ikke bruges synonymt med fx ‘børsspekulant’ eller ‘børsmægler’, som ikke er nedsættende. *#erhverv, økonomi, handel*

C-D

Danskerne – betegnelsen bruges ofte i så bred en betydning, at den bliver upræcis. Hvis der med ‘danskerne’ menes personer, der er bosiddende i Danmark, er den ligefrem forkert. Ordet ‘danskerne’ er dækkende i sammenhænge, hvor det afgrænser en eller flere personer fra personer med en anden nationalitet (fx i international sport og politik), eller hvor der fx tales om Danmarks historie. Derimod får ordet ofte en generaliserende og udflydende betydning, når det bruges om fx forbrugeradfærd (‘danskerne elsker Webergrillen’) eller opinionsundersøgelser (‘danskerne siger nej til flere lukkedage i daginstitutionerne’). Vi anbefaler, at man overvejer, om der i den konkrete sammenhæng findes mere

præcise betegnelser, fx 'borgerne', 'forbrugerne', 'vælgerne', 'DR's brugere'. Vi anbefaler desuden, at man så vidt muligt helt undgår betegnelser, der virker nedsættende, fx 'hr. og fru Hakkebøf', 'ude i de små hjem', 'ved kakkelbordene' osv. *#kultur, historie, uddannelse*

E **Enlig mor, enlig far, enlig forsørger** – begreberne er bredt anvendt. Ifølge Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings hjemmeside (i en pjece fra det tidligere Social- og Integrationsministerium) er en person enlig, når han eller hun ikke har fælles husførelse med en anden person, som han eller hun kan indgå ægteskab med. Som udgangspunkt er man enlig, når man ikke bor sammen, og samlevende, hvis man bor sammen. I tvivlstilfælde er det afgørende imidlertid, hvilke økonomiske og praktiske fordele man har ved at have et forhold til en anden person, samboende eller ej. *#samfund, socialpolitik*

Eskimo, inuit – ordet 'inuit' har afløst ordet 'eskimo' som den almindeligt anvendte betegnelse for mennesker af grønlandsk oprindelse. Ordet 'eskimo' er ifølge Den Store Danske afledt af det franske 'esquimaux', som første gang er brugt af franske missionærer i Canada. 'Esquimaux' er afledt af et indiansk ord med betydningen 'spisere af rå kød'. Ordet 'inuit' blev på konferencen Inuit Circumpolar Conference i 1977 vedtaget som fællesbetegnelse for arktiske folk i Alaska, Canada, Grønland og Sibirien. Inuiternes fjerne forfædre menes ifølge Den Store Danske at være indvandret fra Asien via øerne i Beringstrædet. *#udlandet, udenrigspolitik*

F **Fagbosser** – ordet er stærkt og malerisk. Det er også negativt ladet. Så medmindre ordet dækker over misrøgt af et tillidshverv i fagbevægelsen, anbefaler vi, at man undlader at bruge det. Vi anbefaler desuden, at man undlader at bruge ordet 'pamper', medmindre man faktisk mener pamper. *#arbejdsmarkedet*

Fed – inden for sundhedsområdet dækker ordet over en svært overvægtig person. Man taler i samme forbindelse om 'fedme'. Retskrivningsordbogen angiver ikke, at ordet er nedsættende. Ordet kan imidlertid af nogle opfattes sådan (i Wikipedia hedder det: "... let nedsættende udtryk for overvægt, der i svær form kaldes fedme"). Vi anbefaler, at man er opmærksom på brugen af ordet samt sammenhængen og situationen, hvori det indgår. *#samfund, sundhedsområdet*

Flygtninge – vi anbefaler, at man følger definitionerne i FN's flygtningekonvention. Ifølge den er en flygtning en person, der af frygt for forfølgelse på grund af race, religion, politiske aktiviteter eller lignende flygter fra sit hjemland. Hvis man er anerkendt som flygtning, dvs. har fået asyl, og opholder sig i et land, der har underskrevet FN's flygtningekonvention, kan man ikke sendes tilbage til det land, man er flygtet fra. Man er ifølge FN's flygtningekonvention ikke i juridisk forstand 'flygtning', hvis man flygter på grund af økonomiske, sociale

eller sikkerhedsmæssige årsager. (Se også 'internt fordrevne' og 'migranter'). *#flygtninge, udlændinge, integration*

Folke drab, folkemord – vi anbefaler, at man bruger begreberne i overensstemmelse med FN's folke drabskonvention. Ifølge den er et 'folke drab' et bevidst forsøg på helt eller delvist at tilintetgøre en national, etnisk, racemæssig eller religiøs gruppe. 'Folke drab' kan omfatte drab. Men ifølge FN's folke drabskonvention kan det også bestå i, at der påføres en gruppe legemlig eller åndelig skade, at en gruppes levevilkår ødelægges, at fødsler inden for gruppen forhindres, eller at børn fjernes fra gruppen. 'Folkemord' har ifølge Den Store Danske en bredere betydning end 'folke drab'. 'Folkemord' kan omfatte ødelæggelsen af en gruppes livsgrundlag og udfoldelsesmuligheder, fx ved at indfødte eller oprindelige folk tvinges til at integrere sig i det omgivende samfund. Politiske og sociale grupper er ikke beskyttet af FN's flygtningekonvention. (Se også 'forbrydelse mod menneskeheden'). *#udlandet, udenrigspolitik*

Forbrydelse mod menneskeheden – vi anbefaler, at man bruger begrebet i overensstemmelse med FN's definition. Hvis alvorlige forbrydelser rettet mod en civilbefolkning ikke kan defineres som folkedrab, kan der være tale om forbrydelser mod menneskeheden. Der kan fx være tale om drab, slaveri og tortur. 'Folke­drab' forudsætter ifølge FN's folke­drabskonvention en bevidst hensigt. Det gør forbrydelse mod menneskeheden ikke. (Se også 'folke­drab').
#udlandet, udenrigspolitik

Frihedsbevægelse – ifølge Den Danske Ordbog betyder ordet "gruppe af borgere der sammen kæmper mod en militær eller politisk overmagt". Man kunne tilføje: for at opnå frihed. Det er ordet 'frihed', der giver benævnelsen en positiv valør og gør ordet tendentiøst. Visse organisationer og bevægelser har der i kortere eller længere tid været konsensus om at kalde 'frihedsbevægelser' (fx Black Power i USA, algeriske FLN, visse organisationer i Sydamerika). Vi anbefaler ikke desto mindre, at man bruger begrebet

med forsigtighed og overvejende i citater. (Se også 'terror' og 'separatistbevægelse'). *#krige, militære konflikter, terror #udlandet, udenrigspolitik*

Fængselsbetjente eller fængselspersonale – ikke 'fangevogter'. Kriminalforsorgens egen benævnelse for uniformeret personale i de danske fængsler er 'fængselsbetjente' eller 'fængselspersonale' *#retsområdet*

G-H

Gammel, de gamle – ordet er neutralt og letforståeligt og kan bruges om snart sagt alt – ting, himmellegemer, ord og selvfølgelig også om mennesker. Betegnelsen 'de gamle' kan dog i nogle sammenhænge opleves som en for bred fællesbetegnelse (se også 'danskerne'). *#samfund, socialpolitik #Kultur, historie, uddannelse.*

Ghetto – ordet er nedsættende, og dets betydning flydende. Vi anbefaler, at man bruger det med opmærksomhed på den aktuelle sammenhæng og relevante betydning. Ifølge Den Store Danske betegnedes ordet oprindeligt især jødiske kvarterer præget af stor befolkningstæthed og tvang. I dag bruges ordet mere generelt om "fattige bydele, som domineres af en bestemt befolkningsgruppe". Ifølge Den Danske Ordbog betyder ordet ghetto "(fattig og isoleret) bydel med en ensartet befolkning, ofte med en bestemt etnisk baggrund eller fra en bestemt samfundsklasse". VK-regeringen indførte i 2010 sammen med Dansk Folkeparti den såkaldte "ghettoliste". Ordet er i dag (2017) Transport-, Bygnings- og Boligministeriet egen officielle benævnelse for listen, der opdateres hvert år. Ordet "ghettoområde" hviler på en definition i fem punkter, der bl.a. omfatter "uddannelsesniveau, tilknytning til arbejdsmarkedet, kriminalitetsniveau og andel borgere med ikke vestlig baggrund" (ministeriets hjemmeside). *#flygtninge, udlændinge, integration #samfund, socialpolitik*

Henrettelse – en stat, der begår drab på sine indbyggere med hjemmel i statens love, 'henretter'. Hvad enten lovene er sympatiske eller ej. Militser, terrorbevægelser og andre ikke-statslige grupper 'henretter' ikke, de derimod 'dræber', 'myrder' eller 'slår ihjel'.

#krige, militære konflikter, terror #retsområdet

I

Iland – ordet er en sammentrækning af ordet 'industriland'. Ordet er bredt anvendt i medier og i det globale samfund. Ifølge Den Store Danske bruges ordet om de økonomisk set mest udviklede og højest industrialiserede lande (i modsætning til ulande). Om et land er et iland, afhænger ikke af bruttonationalproduktet, men af karakteren af produktionssystemet. (Se også 'uland' og 'den tredje verden').

#udlandet, udenrigspolitik

Indsatte – ikke 'fanger'. Kriminalforsorgens egen benævnelse for personer, der afsoner straffe i landets fængsler, er 'indsatte'.

#retsområdet

Indvandrerdrænge – vi anbefaler, at man er forsigtig med brugen af ordet. Betydningen ligger tilsyneladende ikke fast og fremgår ofte ikke klart af sammenhængen. Nogle gange og i visse sammenhænge betyder 'indvandrerdrænge' børn og unge, der er kommet til landet som indvandrere eller flygtninge. Andre gange og i andre sammenhænge betyder det efterkommere af indvandrere eller flygtninge. Endelig kan ordet referere til børns og unges religiøse tilhørsforhold eller nationale baggrund. Konsekvensen er, at 'indvandrerdrænge' nemt bliver en generaliserende betegnelse med negative konnotationer. *#flygtninge, udlændinge, integration*

Internt fordrevne – begrebet dækker over personer, som er på flugt, men stadig befinder sig inden for deres eget lands grænser. 'Internt fordrevne' er efter definitionen i FN's flygtningekonvention ikke flygtninge. (Se også 'flygtninge' og 'migranter'). *#flygtninge, udlændinge, integration*

Islamisk Stat – ikke 'Daesh'. 'Daesh' er en forkortelse (egentlig et akronym) for den arabiske betegnelse for den militante religiøse

organisation (eller terrorbevægelse) Islamisk Stat: Dawlat al-Islamiyah f'al-Iraq w Belaad al-Sham. To andre arabiske ord med samme udtale betyder henholdsvis 'den, som træder under fode' og 'den, der sår splid'. Flere vestlige politikere har opfordret vestlige medier til at anvende det dobbelttydige 'Daesh'. Vi anbefaler, at man bruger betegnelsen 'Islamisk stat' eller forkortelsen 'IS'. Det gør vi ikke, fordi vi anerkender, at der findes en islamisk Stat, men fordi det er det, organisationen kalder sig selv. Vi anbefaler desuden, at man som hovedregel sætter 'den militante religiøse organisation' eller 'terrorbevægelsen' foran. *#krige, militære konflikter, terror*

Islamofobi – en 'islamofob' er ifølge Den Danske Ordbog "en person der nærer en afsky el. frygt for islam og muslimer." Begrebet er sammensat af det græske ord *fobos*, der betyder 'frygt' eller 'flugt' og ordet islam. Ordet er formelt set beslægtet med angstformer, som psykiatrien beskriver med endelsen -fobi, fx 'socialfobi' (angst for samvær med mennesker) og 'klaustrofobi' (angst for lukkede rum).

Men almindeligvis optræder begrebet 'islamofobi' i faglitteratur og i udlændinge- og flygtningedebatten som en betegnelse for antimuslimske fordomme samt hadretorik og propaganda vendt mod muslimer. Vi anbefaler, at man bruger begrebet 'islamofobi' og begrebet i dets forskellige bøjninger og sammensætninger ('islamofob', 'islamofobiske miljøer') med forsigtighed og undgår at overtage begrebet fra den ene part i en holdningskonflikt som benævnelse for modparten. (Se også 'xenofobi'). *#flygtninge, udlændinge, integration*

J-K

Jihad – ordet betyder ifølge Den Store Danske "bestræbelse for at sikre islams udbredelse, evt. ved krig". Ordet betyder altså ikke – som nogle tror – 'hellig krig'. Misforståelsen skyldes sandsynligvis, at 'jihad' har sin baggrund i koranens opfordring til kamp for at sikre islams eksistens. En krig, der føres for at sikre islams udbredelse, kan godt kaldes både 'hellig' og 'jihad'. Men 'jihad' kan altså ikke omvendt siges at være 'hellig krig'. Ordet bør naturligvis bruges i

den korrekte betydning. *#krige, militære konflikter, terror #udlandet, udenrigspolitik #tro, religion*

Kampagne (militært) – vi anbefaler, at man så vidt muligt undgår ordet 'kampagne', når der menes et militært angreb (fx bombninger). For det første er ordet en anglicisme, dvs. et ord, der kommer fra engelsk og ikke har den samme grundbetydning på dansk. For det andet har det i mange sammenhænge en positiv valør, som klinger dårligt sammen med militære kamphandlinger. Neutrale ord som 'bombninger' eller 'militære angreb' er bedre.

#krige, militære konflikter, terror

Kørestol – ikke 'rullestol'. Ordet 'kørestol' har afløst 'rullestol', som tidligere var almindeligt brugt. Vi anbefaler derfor, at man bruger ordet 'kørestol'. *#samfund, sundhedsområdet*

L **Levebrødspolitik** – ordet betyder ifølge Retskrivningsordbogen en "person der er politiker for pengenes skyld." Ordet er ifølge Dansk Sprognævn nedsættende. En politiker, der ikke har arbejdet med andet end politik, er ikke nødvendigvis 'levebrødspolitik'.
#politik, christiansborg

Luder, prostitueret, sexarbejder – ordene 'prostitueret' og 'sexarbejder' er bredt anvendt, også af de kvinder og mænd, som arbejder med prostitution og sexarbejde. Ordet 'luder' virker stødende på mange. Vi anbefaler, at DR-medarbejderen bruger ordene 'prostitueret' eller 'sexarbejder'. *#samfund, socialpolitik*

M **Migranter** – vi anbefaler, at man følger definitionerne i FN's flygtningekonvention. Ifølge den er en migrant en person, der flytter fra et land til et andet, fast eller midlertidigt. En migrant er derfor ikke det samme som en flygtning. (Se også 'flygtninge' og 'internt fordrevne'). *#flygtninge, udlændinge, integration*

Milits – en milits er ifølge Den Store Danske ”tropper, der er sammensat af ikke-professionelle soldater, dvs. soldater, som normalt kun gør midlertidig tjeneste og ellers passer civile gøremål”. ‘Milits’ ses imidlertid ”også brugt om irregulære tropper eller om tropper, der er organiseret uden klare kommandolinjer til en statsmagt. Væbnede enheder, som deltager i borgerkrige, hvor flere parter kæmper om magten, bliver ofte benævnt militser.” Vi anbefaler, at man bruger begrebet i alle de tre hovedbetydninger, men at man sørger for, at det er klart, hvilken af de tre betydninger der menes i det konkrete tilfælde. *#krige, militære konflikter, terror*

Mord – er et folkeligt ord for det, der i straffeloven kaldes ‘drab’. Den groveste form for drab er et ‘forsætligt drab’ (som også kaldes ‘manddrab’) til forskel fra ‘uagtsomt drab’ (eller ‘uagtsomt manddrab’). Vi anbefaler, at man i forbindelse med kriminal- og retssager så vidt muligt bruger betegnelsen ‘drab’. Vi anbefaler desuden, at man er tilbageholdende med brugen af ordene

'mord' og 'morder' i forskellige dramatiske ordsammensætninger (fx 'kvindemorder', 'barnemorder') og helt undgår de tabloide sammensætninger (fx 'sexmorder'). Begreber som 'seriemord' eller 'seriedrab' (tre drab eller flere begået af samme gerningsperson/-er ved forskellige lejligheder over en periode) og 'massemord' eller 'massedrab' (drab på tre eller flere personer ved en og samme lejlighed) er ikke retlige, men kriminologiske begreber. *#retsområdet*

Muhamedaner – vi anbefaler, at man bruger ordet 'muslim' om en tilhænger af islam. Ordet 'muhamedaner' er afledt af navnet på religionens grundlægger, Muhamed (ca. 570-632). Ifølge Den Store Danske er ordet 'muhamedaner' "gammeldags". Ifølge Den Danske Ordbog er ordet 'muhamedaner' nedsættende, "idet muslim foretrækkes af islams tilhængere frem for muhamedaner." *#udlandet, udenrigspolitik*

Mullah – oprindeligt betegnede ordet en muslimsk, religiøs lærd. I dag beskriver det en religiøs lærd af lavere rang. Ordet har desuden en mere uklar medbetydning, som det formuleres i Den Store Danske: "reaktionær muslimsk præst". Vi anbefaler DR-medarbejderen at anvende ordet i dets grundbetydninger. *#tro, religion*

N-O

Neger – ordet virker stødende på mange. Vi anbefaler, at man undgår ordet. Ordet 'neger' eller på engelsk 'negro' er afledt af det latinske 'niger', der betyder 'sort'. Det var i mange år den almindelige betegnelse for folk med sort eller brun hudfarve, fortrinsvis i Afrika syd for Sahara og i Nord- og Sydamerika. Efter borgerrettighedskampen i USA i 1960'erne fik ordet gradvist og blandt flere og flere en nedsættende betydning. I dag er ordene 'sort' og 'afroamerikaner' (om nordamerikanere med afrikanske rødder) bredt anvendt. *#kultur, historie, uddannelse*

Ondskabens akse – vendingen er naturligvis i høj grad tendentiøs. Vi anbefaler, at man kun bruger den i citat, eller når emnet er ordet selv, herunder USA's sikkerhedspolitik og sikkerhedspolitiske historie. Udtrykket 'Ondskabens akse' ('Axis of evil') blev første gang brugt af daværende præsident George W. Bush i præsidentens tale om nationens tilstand (den såkaldte State of the Union Address) den 29. januar 2002. I talen refererede udtrykket til stater, der støtter terrorisme og søger at udvikle masseødelæggelsesvåben. Præsident Bush nævnte tre stater i talen: Irak, Iran og Nordkorea. Udtrykket tilskrives et samarbejde mellem to af præsident Bushs taleskrivere, David Frum og Michael Gerson. (Se også 'slyngelstat'). *#krige, militære konflikter, terror #udlandet, udenrigspolitik*

P **Papisme** – ordet er ifølge Den Store Danske en "nedsættende og hånlig protestantisk betegnelse for katolicisme, jf. papist, en ukritisk pavetilhænger". Også ifølge Dansk Sprognævn er ordet nedsættende. *#tro, religion*

Perker – ordet er nedsættende og bruges ifølge Den Danske Ordbog som skældsord. Vi anbefaler, at man så vidt muligt undlader at bruge ordet. Dansk Sprognævn noterede ordet i oversigten over nye ord i dansk i 1985 med betydningen "nedsættende betegnelse for indvandrere og flygtning". Ifølge Den Danske Ordbog betyder ordet "udenlandsk udseende person med mellemøstlig eller arabisk baggrund". Oprindelsen til ordet er uklar, men en teori er, at det er en blanding af ordene 'perser' og 'tyrker'. *#flygtninge, udlændinge, integration*

Populist – vi anbefaler, at man bruger ordet med forsigtighed og som hovedregel kun i citater, eller når en kildes eller en parts synspunkt gengives. Der er flere eksempler i historien på partier, der har brugt ordet om sig selv, fx The Populist Party i USA (dannet i 1891), men ofte er 'populist' og 'populisme' benævnelser, som nogen bruger nedsættende om andre. 'Populist' er afledt af det latinske 'populus', der betyder 'folk'. Ordet 'folk' indgår som

bekendt i mange partinavne, fx Socialistisk Folkeparti og Dansk Folkeparti. Og det spanske Partido Popular. #politik, christiansborg

Q-R-S

Seksuel krænkelse – ‘seksuel krænkelse’ er ligesom begreberne ‘seksuelt misbrug’ og ‘seksuelt overgreb’ et begreb med en meget bred betydning og er overbegreb for en lang række handlinger. Begrebet bruges flere steder i faglitteraturen og i faglige miljøer synonymt med ‘seksuelt overgreb’. I rapporten *Seksuelle krænkelse* (Aalborg Universitet, 2017) defineres seksuelle krænkelse som “hændelser, der involverer en række blufærdighedskrænkende hændelser i form af nedsættende seksuelle tilråb på gaden, deling af intime billeder på sociale medier, blotteri, uønsket befamling, tvangssamleje eller forsøg på tvangssamleje samt andre typer af uønskede seksuelle erfaringer.” Ordet er ikke defineret i lovgivningen. I betænkninger og domme dækker det bl.a. over blufærdighedskrænkelse, beluring og deling af nøgenbilleder taget uden samtykke. Seksuelle krænkelse kan således spænde meget

vidt i grovhed. Vi anbefaler, at man er opmærksom på begrebets meget brede betydning og så vidt muligt præciserer karakteren af den seksuelle krænkelse. (Se også 'seksuelt misbrug', 'seksuelt overgreb' og 'voldtægt'). *#retsområdet*

Seksuelt misbrug – 'seksuelt misbrug' er ligesom begreberne 'seksuel krænkelse' og 'seksuelt overgreb' et begreb med en meget bred betydning og er desuden overbegreb for en lang række handlinger. I faglitteraturen og fagmiljøer kan seksuelt misbrug række fra blufærdighedskrænkelser og befamlinger til voldtægt og andre seksuelle forhold end samleje. Tilsyneladende bruges begrebet særligt i sammenhæng med overgreb på børn (bl.a. i Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug), eller hvor forholdet mellem krænker og offer er ulige. Vi anbefaler, at man er opmærksom på begrebets meget brede betydning og så vidt muligt præciserer karakteren af det seksuelle misbrug. (Se også 'seksuel krænkelse', 'seksuelt overgreb' og 'voldtægt'). *#retsområdet*

Seksuelt overgreb – ‘seksuelt overgreb’ er ligesom begreberne ‘seksuel krænkelse’ og ‘seksuelt misbrug’ et begreb med en meget bred betydning og overbegreb for en lang række handlinger. Begrebet bruges flere steder i faglitteraturen og i faglige miljøer synonymt med ‘seksuel krænkelse’. Ifølge Socialstyrelsens definition kan et seksuelt overgreb finde sted både med og uden fysisk kontakt: “Et seksuelt overgreb med fysisk kontakt kan være: Når krænkeren kysser eller berører offerets krop eller kønsdele, har samleje (vaginalt eller analt) med personen, har oralsex eller tvinger ham eller hende til at berøre krænkerens kønsdele. Et seksuelt overgreb uden fysisk kontakt kan være: Krænkeren blotter sig for personen, tvinger vedkommende til at se pornografiske billeder eller film eller til at klæde sig af. Det kan også foregå over internettet.” Juridisk set dækker begrebet over alle strafbare seksualforbrydelser. Et seksuelt misbrug kan således spænde meget vidt i grovhed. Vi anbefaler, at man er opmærksom på begrebets meget brede betydning og så vidt muligt præciserer karakteren af det seksuelle overgreb. (Se også

'seksuel krænkelse', 'seksuelt misbrug' og 'voldtægt'). *#retsområdet*

Skandale – ordet bruges ifølge Den Danske Ordbog om "begivenhed, forhold el. andet der vækker forargelse el. strider mod den almindelige moral". Vi anbefaler, at man ikke ukritisk overtager ordet (eller ordet i en af dets bøjninger eller sammensætninger, fx 'skandaliseret', 'skandaleramt') fra en parthaver i en konflikt til benævnelse af modparten. Vi anbefaler desuden, at man undgår at bruge ordet som en ubegrundet eller overdreven stramning. Ikke alle fejl eller kritisable forhold, fx forurenede badevand eller budgetoverskridelser i offentlige forvaltninger, er 'skandaler'. Ikke alle offentlige personer, fx politikere, erhvervsledere eller kunstnere, der udsættes for kritik, er 'skandaleramte'. *#andet*

Separatistbevægelse – ordet betyder ifølge Den Danske Ordbog "bevægelse, fx en etnisk minoritetsbevægelse, der arbejder for løsrivelse fra den stat som den er underlagt, og for dannelsen af en

selvstændig stat." Om en bevægelse er en separatistbevægelse eller ej, er der således objektive forhold, der afgør. Det kan være vanskeligere at afgøre, om betegnelsen er den bedste at bruge om en bevægelse, eller om andre benævnelser bedre indkredser det særlige ved bevægelsen. Er/var fx ETA i Spanien en 'separatistbevægelse' eller en 'baskisk nationalistisk bevægelse'? Eller en 'terrorbevægelse' (efter terrorangrebet på USA den 11. september 2001 kom ETA på EU's liste over terrorbevægelser)? (Se også 'terror' og 'frihedsbevægelse'). *#krige, militære konflikter, terror #udlandet, udenrigspolitik*

Sigtet, tiltalt, dømt – en 'sigtet' er ifølge Den Store Danske en "person, der er mistænkt for at have begået et strafbart forhold og af politiet er blevet oplyst om sine rettigheder, navnlig retten til at nægte at udtale sig." En person er 'tiltalt', når anklagemyndigheden har rejst sagen ved en domstol med påstand om, at personen har begået et strafbart forhold. Stadig ifølge Den Store Danske. En person er

'dømt', når han eller hun er kendt skyldig ved en retsinstans, også selvom personen senere anker dommen til en anden retsinstans.

#retsområdet

Sigøjnere – ordet har været almindeligt brugt. Folkegruppens egen benævnelse er 'romaer'. Vi anbefaler at bruge 'romaer'. *#flygtninge, udlændinge, integration*

Snigskytte – ordet er nært beslægtet med ordene 'finskytte' og 'skarpskytte', men både ordenes valør og betydning er forskellige, selvom betydningen i visse tilfælde kan overlappe. For de fleste er 'snigskytte' negativt ladet, mens 'finskytte' og 'skarpskytte' er neutrale eller positive. Den danske hær bruger således ordet 'finskytter' om hærens egne soldater, der har modtaget træning i præcisionsskydning. Vi anbefaler, at man bruger ordet 'snigskytte' i betydningen en "person der skyder (på) andre mennesker fra et skjul" (Den Danske Ordbog) og ordene 'finskytte' og 'skarpskytte' om

personer, særligt soldater og politi, med træning eller uddannelse i præcisionsskydning. Vi anbefaler desuden, at man er opmærksom på, at ordenes betydning kan overlappe (en 'finskytte' kan godt være en 'snigskytte'). Hvilket ord der er det bedste at bruge, vil derfor i mange tilfælde afhænge af sammenhængen. *#krige, militære konflikter, terror*

Slyngelstat – ordet er nedsættende og naturligvis i høj grad tendentiøst. Vi anbefaler, at man kun bruger ordet i citat, eller når emnet er ordet selv, herunder USA's sikkerhedspolitik og sikkerhedspolitiske historie. Ordet er en dansk oversættelse af det amerikanske 'rogue state' (rogue: person, der handler afvigende og uforudsigeligt; slyngel) og tilskrives Anthony Lake, der var sikkerrådsgiver under Bill Clinton 1993-1997. Anthony Lake anvendte i 1994 ordet med henvisning til fem stater: Nordkorea, Cuba, Irak, Iran og Libyen. 'Slyngelstater' er stater, der aktivt forsøger at skaffe sig masseødelæggelsesvåben, støtter terrorisme, begår overgreb på deres egen befolkning og skarpt kritiserer USA. Siden er ordet

blevet brugt om andre stater af skiftende amerikanske præsidenter og regeringer. En særlig forbindelse består mellem ordet 'slyngelstat' og George W. Bush-administrationens såkaldte 'krig mod terrorisme' efter 9/11. (Se også 'ondskabens akse'). *#krige, militære konflikter, terror #udlandet, udenrigspolitik*

T **Terror** – vi anbefaler, at man bruger ordet med forsigtighed og så vidt muligt kun i citater, herunder når en part, fx politi, sikkerhedsmyndigheder eller politikere, bruger ordet om en konkret handling, eller når emnet er ordet selv. Ifølge Den Danske Ordbog betyder 'terror' "(trusler om) voldshandlinger som nogen iværksætter for at sprede skræk og frygt i en befolkning eller for at få visse krav opfyldt, i den hensigt at fremme et bestemt politisk eller religiøst mål". Ordet og dets nøjagtige betydning er imidlertid omstridt. Ifølge Den Store Danske eksisterer der i faglitteraturen flere hundrede definitioner, hvoraf 90 er forskellige staters definitioner. Det problematiske i brugen af ordet består i at afgrænse det fra andre typer af vold

(guerillakrig, oprør, friheds- og modstandskamp). Der er mange historiske eksempler på politisk anvendelse af vold, hvor der både blandt professionelle iagttagere og i den almindelige befolkning har været uenighed om, hvorvidt der var tale om 'terrorisme' (negativ valør) eller fx 'frihedskamp' (positiv valør). Det gælder blandt andet organisationen Irgun Zevai Leummis kamp for en jødisk stat forud for Israels dannelse i 1948 og den libanesiske bevægelse Hizbollahs væbnede kamp mod israelske tropper og civile mål i Israel i begyndelsen af 1990'erne. Andre eksempler er organisationer og deres voldelige kampe i Sydamerika, Nordirland, Spanien, Tyskland, Italien. Herudover kan det være vanskeligt at afgøre, om en voldelig handling er terror i betydningen 'vold med et politisk formål for øje' eller først og fremmest et sygt menneskes handling, selvom voldshandlingen i øvrigt har terrorens kendetegn. Den problematik er forstærket, i takt med at terroren oftere og oftere udføres af enkeltpersoner i løse netværk eller på eget initiativ, fx af såkaldte 'lonely wolves'. *#krige, militære konflikter, terror*

Thaipige – ordet i den mest brugte betydning er nedsættende og har præg af slang. Det bruges desuden ofte upræcist. Vi anbefaler, at man så vidt muligt undgår at bruge ordet bortset fra i citater, og når ordet selv er emnet for historien. Ordets grundbetydning er ifølge Den Danske Ordbog "kvinde eller (ung) pige fra Thailand", men har desuden – ofte – medbetydningen "prostitueret kvinde". Hvis man skal omtale en pige eller en kvinde fra Thailand, anbefaler vi, at man bruger netop den formulering – altså 'en kvinde fra Thailand', alternativt 'en thailandsk kvinde'. Hvis man skal omtale en prostitueret, anbefaler vi ordet 'prostitueret'. *#flygtninge, udlændinge, integration #samfund, socialpolitik*

12-talspige – ordet dækker over en dygtig, flittig og målrettet elevtype af hunkøn, men som regel med en nedsættende valør. 12-talspigen er i den mest brugte betydning en pige, der får høje karakterer, men er psykisk ydrestyret og mangler originalitet og empati. Vi anbefaler, at DR-medarbejderen anvender ordet med

forsigtighed og undgår, at ordet bruges som en diskriminerende kønsstereotyp. *#kultur, historie, uddannelse*

Tosproget – er betegnelsen for en person, der taler to eller flere sprog i hverdagen, og bruges uanset det sproglige færdighedsniveau. Man kan altså godt være tosproget, selv om man fx taler dårligt dansk. 'Tosproget' er derimod ikke betegnelsen for en bestemt etnicitet eller kulturel baggrund. *#flygtninge, udlændinge, integration #kultur, historie, uddannelse*

(Den) tredje verden, tredjeverdenslande – vendingen er bredt anvendt, men ofte misforstået. Ordet 'den tredje verden' opstod som en parallel til det franske 'le tiers état' ('tredjestanden') om den stand, der under Den Franske Revolution gjorde oprør mod adelens privilegier. Sammenslutninger af ulande (fx Den Alliancefri Bevægelse og 77-landegruppen) har ifølge Den Store Danske brugt betegnelsen som begreb for ulandes politiske enhed

i et opgør med den rige verden. (Se også 'uland' og 'iland').
#udlandet, udenrigspolitik

U-V-W

Udkantsdanmark (eller Udkantdanmark) – ordet er værdiladet, mange opfatter det som nedsættende. Ordet refererer ifølge Den Danske Ordbog til "de områder af Danmark der ligger langt fra større byer, og som er præget af ringere økonomisk aktivitet og færre beskæftigelsesmuligheder end resten af landet". Ordet har været kendt siden 1992 og har stået centralt i de senere års politiske debat. Mange af DR's brugere har oplevet 'udkantsdanmark' som led i et for entydigt afsender- og hovedstadsperspektiv. Vi anbefaler, at man bruger ordet med opmærksomhed på dets egentlige betydning og ikke (som det indimellem sker i debatten) som en løs benævnelse for områder, der ligger i en vis afstand af landets større byer eller har en anderledes demografi og kultur end de større byer. Vi anbefaler desuden, at man bruger ord som fx 'landdistrikter' og

'landbokommuner' eller de konkrete stednavne, hvor de er mere dækkende. *#kultur, historie, uddannelse #samfund, socialpolitik*

Uland – ordet er en sammentrækning af ordet 'udviklingsland' og anvendes fortsat af FN. Et uland kan ifølge Den Store Danske defineres på tre måder: For det første som et land, hvis produktionsapparat i modsætning til ilande er præget af primærproduktion og eksport af råvarer. For det andet på baggrund af landets bruttonationalprodukt (BNP). For det tredje som lande, der selv opfatter sig som ulande (fx gennem tilhørsforhold til organisationer eller sammenslutninger). (Se også 'iland' og 'den tredje verden'). *#udlandet, udenrigspolitik*

Voldtægt – voldtægt dækker ifølge Straffelovens § 216 over "samleje" fremtvunget ved vold, trusler om vold, ved ulovlig tvang eller samleje med en person, der er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Samleje med en person under 12 år er ifølge

straffeloven ligeledes voldtægt. Såkaldt "andet seksuelt forhold end samleje" under lignende omstændigheder, dvs. under tvang m.m., straffes efter Straffelovens § 225. ' Andet seksuelt forhold ' end samleje er i retspraksis fx "analt samleje, oralt samleje, kys mv. på kønsdele, indføring af fingre eller genstande i skeden og manipulation af lem" (citeret efter Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser, betænkning nr. 1534). Vi anbefaler, at man bruger begreberne 'voldtægt' og 'andet seksuelt forhold end samleje' i overensstemmelse med straffelovens definitioner. (Se også 'seksuelt misbrug', 'seksuel krænkelse' og 'seksuelt overgreb').
#retsområdet

X-Y-Z-Æ-Ø-Å

Xenofobi – ordet betyder ifølge Den Store Danske "irrationel frygt, fjendtlighed og angst over for fremmede og alt fremmed. Begrebet anvendes især om modvilje over for udlændinge." Det er sammensat af de to græske ord *xenos* og *fobos*, der betyder henholdsvis 'fremmed' og 'frygt' eller 'flugt'. Begrebet er formelt set

beslægtet med andre angstformer, som psykiatrien beskriver med endelsen -fobi, fx 'socialfobi' (angst for samvær med mennesker) og 'klaustrofobi' (angst for lukkede rum). Men almindeligvis bruges begrebet som en nedsættende betegnelse for en modpart i fx udlændinge- og flygtningedebatten, jf. definitionen i Den Store Danske. Vi anbefaler, at man bruger begrebet 'xenofobi' og begrebet i dets forskellige bøjninger og sammensætninger ('xenofob', 'xenofobiske kulturer') med forsigtighed og undgår at overtage begrebet fra den ene part i en holdningskonflikt som benævnelse for modparten. (Se også 'islamofobi'). *#flygtninge, udlændinge, integration*

Ældrebyrde – ordet virker stødende på mange. Vi anbefaler, at man undlader at bruge ordet eller alene bruger det i citater, eller når ordet selv er emnet for historien. *#samfund, socialpolitik*

Ældremad – maden, som det offentlige serverer på plejehjem og andre institutioner og desuden bringer ud til borgerne i deres eget hjem, er ikke kun for ældre. Ordet 'ældremad' er derfor ofte ikke dækkende. I USA kalder man nogle steder fænomenet 'Meals-on-wheels'. På dansk rimer de samme ord ikke. Vi anbefaler, at man overvejer mundrette alternativer, fx 'køremad' eller 'udbringningsmad'. *#samfund, socialpolitik #samfund, sundhedsområdet*

Æresdrab – ordet betyder ifølge Den Danske Ordbog "drab der begås for at genoprette en families krænkede ære, ofte ud fra religiøse el. kulturelle motiver". Fænomenet kendes fra forskellige kulturer til forskellige tider, men forbindes i dag særligt med islam. Der er ifølge de fleste religionshistorikere ingen begrundelse – eller hjemmel – for æresdrabet i Koranen. Man må i så fald opfatte det såkaldte 'æresdrab' som et kulturelt fænomen blandt troende fundamentalister. Kofi Annan, FN's tidligere generalsekretær, har

brugt ordet 'skamdrab' som alternativ til 'æresdrab'. Med begrebet peger Kofi Annan på det 'skamfulde' ved selve drabshandlingen, ligesom han advarer mod den legitimering af drabet, der kan ligge i henvisningen til et æresbegreb. Vi anbefaler, at man bruger ordet med forsigtighed og så vidt muligt kun i citater, herunder når eksperter på området eller en part, fx politi, advokater eller offentlige myndigheder, bruger ordet om en konkret handling, eller når emnet er ordet selv. Det er vigtigt at undgå, at ordet bruges som en undskyldning for et drab eller som en formildende omstændighed. Det er også vigtigt at undgå, at ordet uretmæssigt fremstiller et menneske eller en familie som tilhørende en mindre udviklet kultur.

#samfund, socialpolitik #flygtninge, udlændinge, integration

TENDENSORD

DR

